

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА МЕТОДИКИ ДОШКІЛЬНОЇ ТА
ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНИХ НАВИЧОК У ДОШКІЛЬНИКІВ
ЗАСОБАМИ АРТТЕРАПІЇ
Кваліфікаційна робота (проект)
на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти

Виконав(ла): здобувачка __ІІ__ курсу 09-
212М_ групи

Спеціальності 0.12 Дошкільна освіта

Освітньо-професійної (наукової)

програми Дошкільна освіта_____

Яцина Софія Геннадіївна

Керівник Саган О. В., зав. кафедри теорії
та методики дошкільної та початкової освіти,
кандидатка педагогічних наук, доцентка.

Рецензент: Микитюк С.В., директорка
Херсонського НВК «Дошкільний навчальний
заклад - спеціалізована школа з поглибленим
вивченням англійської мови І - ІІІ ступеня
гімназія» № 56 ХМР.

Івано-Франківськ – 2025

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНИХ НАВИЧОК У ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ АРТ- ТЕРАПІЇ	8
1.1. Поняття соціальних навичок та їх значення для дошкільників	8
1.2. Види арт-терапії та психологічні механізми впливу на соціальний розвиток дошкільників	11
1.3. Огляд існуючих проектів арт-терапії для дітей дошкільного віку	21
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ВПРОВАДЖЕННЯ АРТ-ТЕРАПІЇ У ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС	25
2.1. Вивчення стану досліджуваної проблеми у закладах дошкільної освіти	25
2.2. Реалізація арт-терапії як засобу формування соціальних навичок дошкільників.	32
2.3. Методичні рекомендації щодо формування соціальних умінь дошкільників засобами арт-терапії	35
ВИСНОВКИ	38
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	40
ДОДАТКИ	44
ДОДАТОК А	44
ДОДАТОК Б	47
ДОДАТОК В	50

ВСТУП

Соціальні навички є фундаментальним компонентом успішної соціальної адаптації, розвитку емоційного інтелекту та ефективної взаємодії людини з навколишнім світом. В умовах сучасних військових конфліктів спостерігаються масштабні міграційні процеси, які роблять значний негативний вплив на психоемоційний стан дітей, їх здатність до адаптації в нових умовах і формування стійких соціальних зв'язків.

Процес соціалізації дошкільників, особливо тих хто був вимушено переміщений, складний та актуальний. Такі діти часто переживають глибокі травмуючі події, відчують емоційну нестабільність, страх що буде далі. Втрата знайомого соціального кола, друзів, навіть деяких членів родини, може привести до соціальної ізоляції, труднощів при налаштуванні комунікації з оточуючими людьми. Забезпечення дітям, особливо дошкільного віку, можливості для емоційного самовираження, розвитку соціальних навичок, які є важливими при адаптації в новому середовищі, набуває першочергового значення.

Арт-терапія поєднує практичну значимість та творчість. Дослідження обґрунтовують значний потенціал для ефективного вирішення багатьох проблем. За допомогою даної технології для дітей створюється сприятливі умови для вільного вираження своїх емоцій, подолання наслідків емоційного стресу, формування позитивних відносин з іншими. Творча діяльність охоплює широкий спектр художніх методів, потужний невербальний засіб комунікації для дітей, які мають бар'єри у вербальному вираженні своїх переживань. Крім того, арт-терапія сприяє цілеспрямованому розвитку важливих соціальних компетенцій і надає значимість для дітей, які потребують підтримки у формуванні нового соціального середовища. Дослідження впливу арт-терапії в контексті соціалізації дітей, особливо внутрішньо-переміщених, є актуальним напрямком у психологічній науці.

Термін «арт-терапія» вперше був введений А. Хіллом у 1942 році. Значний внесок у розвиток цієї методики зробили такі науковці, як К. Берк, Р. Арнхейм, А. Еренцвейг, Е. Кріс та інші. Ця тема привертає увагу багатьох дослідників з різних сфер, зокрема педагогіки, медицини та психології, серед яких можна виділити Дж. Алвіна, Л. Лебедєву, Ю. Андрєєву, Т. Колошина, П. Ковалю та інших.

Арт-терапія в Україні тільки розпочинається, але вже спостерігається її динамічний розвиток та зростає зацікавленість. Український психолог В. Назаревич, підкреслює, що арт-терапія є дуже універсальною технологією, яка може використовуватися незалежно від віку або наявності творчих здібностей. Її сила полягає у здатності виступати як засіб невербальної комунікації, що відкриває шлях до нашої підсвідомості. Арт-терапія також сприяє зближенню людей, допомагаючи налагодити гармонійні стосунки навіть у складних ситуаціях, коли є взаємна неприязнь або бар'єри у спілкуванні. Результати творчого процесу надають багатий матеріал для подальшого осмислення, а сам процес вільного самовираження в атмосфері довіри та тепла приносить позитивні емоції та сприяє формуванню більш оптимістичного світосприйняття [20].

Згідно з дослідженнями Л. Терлецької [30], арт-терапія надає дітям унікальні можливості для гармонійного розвитку, сприяючи їхньому емоційному та соціальному зростанню. За допомогою такого підходу діти вчаться конструктивно висловлювати свої емоції, перетворюючи досвід у творчій прояві, що зміцнює їх соціальні зв'язки.

Арт-терапія також впливає на розвиток емпатії, емоційних реакцій, що дозволяє дітям краще розуміти почуття інших і будувати з ними відносини. Крім того, арт-терапія сприяє більш глибокому усвідомленню власних емоцій, що призводить до кращого самопізнання та емоційної зрілості. Наприкінці, вона зміцнює відчуття власної гідності, допомагаючи дітям усвідомлювати свою цінність і впевненість у своєму

місці в світі, що є особливо важливим для дошкільнят, які зазнають труднощів у житті.

О. Л. Вознесенська у статті «Арт-терапія в Україні: стан та перспективи розвитку» [8] представляє аналіз поточного стану арт-терапії в Україні. Вона виокремлює ключові характеристики її розвитку, серед яких - мультимодальний підхід, зацікавленість у новітніх технологіях, синергія арт-діяльності та психотерапевтичних практик, а також зростання її ролі в соціальній сфері та освіті. Крім того, авторка висвітлює етапи формування арт-терапії, наголошуючи на її особливій значущості для роботи з дітьми, жертвами конфліктів та соціально незахищеними верствами населення.

Існує значний інтерес вчених і докази ефективності арт-терапії, але практичне застосування цього методу для допомоги дошкільникам-переселенцям, які пережили травму, і розвитку їх соціально-емоційних навичок, вимагає подальшого вивчення. Саме тому ми обрали тему дослідження: «розвиток соціальних навичок у дошкільнят засобами арт - терапії».

Мета роботи - теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити можливості арт-терапії у розвитку соціальних навичок у дошкільників, які були вимушено переміщені.

Робота виконувалася у межах науково-дослідної теми кафедри теорії та методики дошкільної та початкової освіти «Технології підготовки конкурентоспроможного педагога дошкільної та початкової освіти в умовах євроінтеграції», державний реєстраційний номер: 0123U102952.

Для досягнення цієї мети були поставлені наступні завдання:

1. Проаналізувати теоретичні основи соціального розвитку дітей дошкільного віку.
2. Дослідити методи арт-терапії та їх вплив на соціальні навички.

3. Дослідити практичний аспект досліджуваної проблеми в дошкільній освіті.

4. Розробити програму розвитку соціальних навичок у дошкільників засобами арт-терапії та експериментально перевірити її ефективність.

5. Розробити практичні рекомендації щодо впровадження технік арт-терапії для соціального розвитку дітей дошкільного віку.

Об'єкт дослідження - соціальні навички дітей дошкільного віку.

Предмет - організаційно-педагогічні умови формування соціальних навичок дошкільників засобами арт-терапії.

Методи дослідження - аналіз наукової літератури, спостереження, педагогічний експеримент, анкетування та інтерв'ю, методи статистичної обробки результатів експерименту.

Гіпотеза дослідження полягає в припущенні, щодо впровадження арт-терапевтичних методів у виховний процес, який сприятиме покращенню соціальних навичок у дошкільників.

Наукова новизна дослідження полягає в ретельному обґрунтуванні та емпіричному підтвердженні ефективності арт-терапії як засобу поліпшення соціальних навичок у дітей дошкільного віку, з особливим акцентом на тих, хто пережив травматичний досвід через внутрішнє переміщення. Дослідження ілюструє гнучкість класичних Арт-методів у переході до інтерактивних засобів, доводячи їх ефективність у віддаленому форматі як реакцію на актуальні проблеми, викликані військовими діями та обмеженнями мобільності. Поєднання індивідуальних та групових форм роботи з дітьми, що сприяє більш детальному аналізу важливих процесів арт-терапевтичного ефекту.

Практична значимість роботи обумовлена створенням вправ та рекомендацій, які включають гнучкі варіанти проведення занять, в тому числі онлайн-зустрічі, роботу з простими матеріалами, а також регулярне відстеження особистого розвитку дитини для вдосконалення освітніх

стратегій. Експериментальні дані показують, що застосування арт-терапії сприяє поліпшенню соціальних умінь, в частині комунікації, співпраці та емоційного самоконтролю, що проявляється в збільшенні рівня соціалізації та зменшенні тривоги.

Апробація. Ключові висновки дослідження були представлені на засіданнях кафедри теорії та методики дошкільної та початкової освіти ХДУ, а також на Всеукраїнській науково-практичній конференції з міжнародною участю «Актуальні проблеми дошкільної, початкової та спеціальної освіти в умовах кризових випробувань суспільства» (Івано-Франківськ, 14-15.05.2025); на кафедрі дошкільної та початкової освіти Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка, на Всеукраїнській науково-практичній онлайн - конференції «Дошкільна освіта: від традицій до інновацій» з темою «Вплив лялько терапії на розвиток дітей дошкільного віку» (Суми, 04.11.2025).

Структура дослідження. Дослідження складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНИХ НАВИЧОК У ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ АРТ- ТЕРАПІЇ

1.1. Поняття соціальних навичок та їх значення для дошкільників

Теоретичною основою для вивчення проблеми соціалізації слугують дослідження як вітчизняних, так і міжнародних вчених, які приділяли увагу впливу різноманітних засобів на цей процес. Серед ключових постатей, чий роботи є вагомими, можна назвати Т. Алексєєнка, Г. Гоббса, Дж. Дьюї, І. Зверєву, А. Капську, Дж. Локка, М. Монтессорі, М. Новікова, Т. Парсонса, І. Рогальську, Ж.-Ж. Руссо, В. Сухомлинського, Г. Тарда та інших.

Соціальні навички - це комплекс умінь, які людина використовує для налагодження зв'язків та взаємодії з іншими [28].

А це визначає вміння ефективно спілкуватися, як словами, так і через мову тіла, жести, інтонацію, і навіть враховувати вплив власного зовнішнього вигляду.

Формування соціальних навичок у дошкільнят - це ключове завдання дорослих, адже вміння взаємодіяти з іншими є основою успішного життя в суспільстві. Соціалізація, процес інтеграції особистості в суспільство, триває від раннього дитинства до повної зрілості, і навіть після набуття прав та обов'язків, вона може продовжуватися протягом усього життя.

На думку Т. Грицишиної, з точки зору педагогіки, соціалізація являє собою процес постійного вдосконалення і самозміни особистості. Цей процес полягає в освоєнні і передачі культурної спадщини людства, що відбувається завдяки взаємодії людини з різноманітними умовами

життя - як природними, так і спеціально створеними. Вчена підкреслює, що соціалізація є безперервним процесом [11].

За теорією Д. Смелзера, для успішної соціалізації необхідні три компоненти: очікування, зміна поведінки та прагнення відповідати цим очікуванням. Він виділяє три етапи цього процесу: наслідування дорослих, гра з усвідомленням ролей та групові ігри, де діти вчаться розуміти колективні очікування.

Ж. Піаже, хоч і погоджується з ідеєю етапів розвитку, але зосереджується на формуванні пізнавальних структур, які змінюються під впливом досвіду та соціальної взаємодії. Його стадії розвитку включають: сенсорно-моторну (0-2 роки); операційну (2-7 років); стадію конкретних операцій (7-11 років); стадію формальних операцій (12-15 років) [19].

Багато фахівців зазначають, що соціалізація дорослих відрізняється від дитячої. Якщо в дорослому віці вона переважно спрямована на адаптацію поведінки та набуття специфічних навичок, то в дитинстві акцент робиться на формуванні цінностей та мотивації.

Формування образу соціального світу у дошкільника відбувається в результаті його активної взаємодії із зовнішнім середовищем. Нейрофізіологічно це проявляється в активації мозкових структур, що використовують ресурси життєвого і соціального досвіду. Чим більш функціональним є процес становлення образу світу, тим більш чіткими і обґрунтованими будуть погляди дитини, що, в свою чергу, сприяє виробленню правильної, реалістичною системи цінностей і власної життєвої позиції.

Для того щоб педагогічні дії були цілеспрямованими і ефективними, необхідно чітко уявляти собі, як взаємодіють різні складові процесу соціалізації. Вчені виділяють наступні основні форми цього процесу:

- Стихійна соціалізація - це природний процес адаптації людини до суспільства, який відбувається під впливом повсякденних

життєвих обставин. Зміст, характер та кінцеві результати цього типу соціалізації безпосередньо визначаються існуючими соціально-економічними та соціокультурними реаліями.

- Частково керована соціалізація- у цьому випадку держава вживає певних кроків - економічних, законодавчих чи організаційних - для досягнення своїх цілей. Ці заходи, в свою чергу, надають об'єктивний вплив на можливості і життєвий шлях різних вікових груп, наприклад, через встановлення термінів і обов'язкового рівня освіти.

- Соціально контрольована соціалізація (виховання) - цей вид соціалізації передбачає планомірне створення з боку суспільства і держави сприятливих умов - як правових, так і організаційних, матеріальних і духовних - для всебічного розвитку особистості [1].

Вчені А. Кононко, А. Косенчук, С. Курінна, Т. Пироженко та А. Хартман відзначають, що дошкільний вік є відправною точкою в процесі становлення особистості дитини і його входження в соціальне середовище [15]. Саме в цей період дитина починає усвідомлювати себе як активного суб'єкта, залученого в діяльність, спілкування і пізнавальні процеси.

Для успішної адаптації дошкільнят у суспільстві ключове значення мають соціальні навички, які дозволяють їм ефективно спілкуватися та взаємодіяти з оточенням. Як зазначають науковці, у цьому віці соціалізація передбачає формування у дитини цінностей, мотивації та розуміння соціального світу через активне пізнання середовища. Важливість цілеспрямованого педагогічного впливу для розвитку особистості підкреслюється як теоріями Н. Смелзера, Ж. Піаже, Т. Грицишина, так і різноманітними формами соціалізації, що охоплюють діапазон від стихійних до контрольованих процесів. Дошкільний вік є вирішальним етапом у формуванні соціальної компетентності та життєвої позиції дитини.

Дошкільника можна вважати соціально компетентним, якщо він має основні знання про соціальні явища, події, людей і взаємини, а також знає способи їх мирного і конструктивного налагодження. Він усвідомлює важливість соціального життя, виявляє до нього цікавість, вживає відповідну термінологію та висловлює свої враження про соціальні події та взаємини пізнавальною мовою через творчість - малюнки, ліплення, написання оповідань, виконання пісень тощо.

Соціальна компетентність дошкільнят охоплює певні особливості, критерії та шляхи розвитку, а також базові компоненти, які повинні бути сформовані в цьому віці. Комунікабельність дитини проявляється в його здатності встановлювати гармонійні взаємини з однолітками, різними статями і близькими дорослими, засновані на взаємоповазі, доброзичливості, співпраці і взаємодопомоги, задовольняючи емоційні та інтелектуальні потреби всіх учасників спілкування. Спілкування-це процес емоційного, інтелектуального, чуттєвого, мовленнєвого і духовного взаємодії дітей, який може бути як прямим, так і побічним наслідком інших дій, таких як гра, трудова діяльність або навчання. Для підтримки хороших взаємин важлива здатність до спілкування. Взаємини формуються в процесі спілкування і відображають його позитивний або негативний характер. Соціальний статус дошкільнят визначається їх місцем в групі однолітків, яке визначається взаємовідносинами. Соціалізація - це процес залучення дитини до колективу однолітків, сприйняття групових цінностей і можливості впливати на їх поліпшення. Групова взаємодія передбачає конструктивну спільну діяльність, засновану на взаємоповазі і взаємодопомозі, а також емоційної, інтелектуальної, моральної і фізичної підтримки.

1.2. Види арт-терапії та психологічні механізми впливу на соціальний розвиток дошкільників

Дошкільний вік-це період інтенсивного освоєння світу. Діти вступають в перші соціальні контакти, намагаються зрозуміти своє місце в суспільстві, вчаться взаємодіяти з іншими і отримують початкові знання.

Сучасна система освіти, зокрема програма «Дитина» (2010) [12], вимагає від педагогів нового підходу до своєї роботи. Вони мають застосовувати інноваційні методи та технології для всебічного розвитку дітей, зосереджуючись на їхньому творчому та інтелектуальному потенціалі, а також на корекції емоційної та рухової сфер. Застарілі методи замінюються інтерактивними, що стимулюють пізнавальну активність малюків. Це означає, що вихователі повинні добре розуміти сучасні освітні тенденції та вміти творчо їх втілювати. Як підкреслює Л.М. Бондар [6], арт-терапія є важливим інструментом у цьому процесі, сприяючи гармонійному розвитку дитини, подоланню емоційних труднощів, розвитку соціальних навичок та творчості через мистецтво, що особливо актуально в кризових умовах, наприклад, при внутрішньому переміщенні.

Арт-терапія є технологією, що полегшує емоційне вираження у дітей через творчі практики, що приводе до зниження рівня стресу та зміцнення емоційної сфери. Заняття, що включають елементи арт-терапії, сприяють переробці тяжких переживань без вербальної комунікації, а це є дуже важливим для дітей, які мають мовленнєві порушення. Крім того, ця технологія стимулює розвиток соціальних навичок, через спільну творчу взаємодію, тобто взаємодії, обмін ідеями. Все це сприяє успішній адаптації у групі. Педагоги можуть інтегрувати арт-терапію в освітній процес, забезпечуючи не лише когнітивний розвиток, емоційне благополуччя та оптимізує навчальний процес.

Арт-терапія бере свій початок у XX столітті. Пов'язано з діяльністю А. Хіллом, британський художник. Наприкінці 1930-х років, під час власного лікуванні туберкульозу, А. Хілл виявив, що малювання

позитивно впливає на його самопочуття. У 1938 році він почав застосовувати цей підхід на практиці, навчаючи своїх пацієнтів. Художник зауважив, що творча діяльність не тільки допомагає їм впоратися з емоційним тягарем хвороби, а й сприяє значному поліпшенню їх психічного стану.

Термін «арт-терапія» вперше прозвучав з вуст Адріана Хілла в 1942 році, а в 1945 році він опублікував свою основоположну роботу «Мистецтво проти хвороби» [4].

Арт-терапія - це сучасна технологія психологічної допомоги, яка використовує творчість як основний засіб для емоційного відновлення та особистісного зростання [33]. Особливо корисна вона для дошкільнят, які пережили травми, наприклад, через вимушене переселення під час війни в Україні. Завдяки своїй універсальності, ця техніка швидко завойовує популярність, охоплюючи безліч видів творчості, від малювання і ліплення до ігор і музики. Вона дозволяє кожній дитині знайти свій унікальний шлях самовираження, безпечно проживаючи свої почуття, долаючи страхи і вдосконалюючи навички спілкування. Арт-терапія, будучи гнучкою та доведеною своєю ефективністю, стимулює гармонійний розвиток, покращує здатність мислити і зміцнює емоційну стійкість, що робить її незамінним інструментом у навчанні та психологічній підтримці.

Особливо ця технологія для дошкільнят, які пережили травми, стрес, наприклад, через вимушене переселення. Завдяки своїй універсальності, ця техніка швидко завойовує популярність, охоплюючи безліч видів творчості, від малювання і ліплення до ігор і музики. Вона дозволяє кожній дитині знайти свій унікальний шлях самовираження, безпечно проживаючи свої почуття, долаючи страхи і вдосконалюючи навички спілкування.

Застосування арт-терапії для дітей має широкий спектр і охоплює різні психоемоційні, поведінкові та адаптаційні проблеми. Наприклад,

впертість, яке може бути проявом внутрішнього опору або способом залучення уваги, трансформується в процесі творчості, агресія, яка часто виникає як реакція на стрес або травму, знаходить безпечний вихід на заняттях мистецтвом. Дитина вчиться творчо виражати цю енергію, що призводить до зменшення кількості конфліктів.

Через візуалізацію страхів у малюнках або у грі з лялькою дітей їх менш закритими, а сам творчий процес сприяє розслабленню. Емоційна нестабільність, що проявляється в перепадах настрою, стабілізується за допомогою мистецтва. Дитина вчиться розуміти і контролювати свої почуття за допомогою кольорів, форм і символів. Труднощі, пов'язані з концентрацією уваги, виконанням завдань або соціальною ізоляцією, ефективно долаються за допомогою групових творчих занять, які розвивають емпатію, навички співпраці та впевненість у собі. Збудливість або апатія, які вказують на дисбаланс, знижаються за допомогою арт-терапії, яка використовує спокійні або динамічні творчі техніки для відновлення рівноваги. Для дітей з мовленнєвими або психічними порушеннями арт-терапія є цінним невербальним інструментом, який стимулює уяву, моторику і соціальні зв'язки, дозволяючи їм спочатку висловлювати думки візуально, а потім поступово переходити до мовлення.

Переселення в нове місце, що супроводжується стресом від розриву звичного оточення, полегшується арт-терапією, де малюк створює «карту свого нового світу», візуалізуючи свої почуття та знаходячи опору в новому просторі [17].

Сьогодні арт-терапія являє собою велике поле різноманітних практик і методик, що робить її доступною і привабливою для широкого кола людей. Кожен може знайти в ній свій унікальний шлях до самопізнання і зцілення. Серед найбільш популярних напрямків арт-терапії можна назвати:

- Ізотерапія заснована на роботі з фарбами, олівцями та іншими образотворчими засобами.
- Пісочна терапія, через творчість з піском, дозволяє втілювати фантазії та створювати власні історії.
- Казкова терапія, перетворюючись у персонажі, допомагає дітям висловлювати свої почуття, аналізувати дії інших.
- Лялькова терапія використовує ляльок для моделювання соціальних відносин, які сприяють розвитку комунікації, співпраці та навичок вирішення проблем за допомогою проекції та ідентифікації.

Постійне виникнення нових мистецьких напрямків збагачує арт-терапію, через інноваційні підходи та актуалізацію їх до сучасного, ефективного навчання та виховання дітей. [7].

Ізотерапія

Ізотерапія стає все більш актуальною для дітей дошкільного віку, як метод діагностики та корекції поведінки. Вона заснована на малюванні - одному з перших і найбільш доступних видів творчості, з якого починають діти [13].

Яскраві кольори, свобода самовираження і можливість малювати вигадані образи роблять малювання привабливим хобі для малюків. Дошкільнята, в силу свого віку, не завжди здатні аналізувати поведінку інших і робити висновки, що робить їх уразливими перед напруженими сімейними ситуаціями і нічними страхами. Арт-терапія через малювання надає їм безпечний канал для вираження своїх почуттів, допомагаючи подолати агресивність, самотність, неврівноваженість, низьку самооцінку, ревності і самотність [2].

Через малюнки діти отримують можливість встановити зв'язок з навколишнім світом. Ця візуальна мова дозволяє їм ділитися своїми

історіями та висловлювати внутрішні думки, навіть якщо у них виникають труднощі з вербальним спілкуванням.

Казкотерапія

Казкотерапія, використовуючи магію казок, є ефективним засобом для корекції поведінки і досягнення значного терапевтичного ефекту [14]. Цей метод, що сягає корінням в народну педагогіку, традиційно використовується батьками для морального виховання дітей, допомагаючи їм розрізняти добро і зло, долати страхи, а також формувати їх характер і світогляд.

Застосовуючи казкотерапію у психології, фахівці допомагають дітям позбутися страхів. Завдяки творчості діти можуть розкрити свої приховані переживання, що пробуджує їх внутрішні сили для подолання труднощів і прийняття зважених рішень.

У педагогіці арт-терапія є цінним інструментом для корекції дитячої поведінки. Вона сприяє формуванню позитивних цінностей і допомагає зміцнити дітей у боротьбі з фобіями і не впевненістю, сприяючи розвитку їх особистості і зміцненню психологічного благополуччя [32].

Казкотерапія грає ключову роль в системі дошкільної освіти, допомагаючи дітям освоювати фундаментальні поняття добра і зла, а також закладаючи основи правильних життєвих цінностей.

Для дітей молодшої групи(2-3 роки):

У цьому віці казкотерапія служить інструментом адаптації до дитячого садка, зміцнюючи впевненість дитини в тому, що батьки завжди поруч. Вона допомагає зняти емоційне і фізичне напруження, знизити рівень страху і тривожності. Крім того, заняття сприяють розвитку мовлення, концентрації уваги, уяви і здатності сприймати інформацію.

Для дітей середньої групи (3-4 роки):

Основна мета казкотерапії для дітей цього віку-розвиток навичок ефективного спілкування. Це досягається за рахунок поліпшення

мовленнєвих здібностей і навчання вмінню знаходити спільну мову з однолітками і дорослими. Діти не тільки слухають і розповідають історії, але і, що особливо важливо, вчаться співпереживати персонажам, розрізняючи позитивних і негативних героїв.

Для дітей старшої групи (5-6 років):

У цей період у дітей починають формуватися перші комплекси і страхи, що можуть ускладнювати їхню взаємодію з однолітками та дорослими. Казкотерапія сприяє розвитку соціальних навичок, допомагаючи дітям відчувати підтримку та належність до спільноти. Через казки діти вчаться розуміти свої емоції, усвідомлюють, що не самотні у своїх переживаннях, і набувають віри у свої сили для подолання труднощів, що сприяє їхній успішній соціалізації [16].

Кольоротерапія

Кольоротерапія - один з найефективніших способів підтримки психологічного здоров'я [26]. Вона допомагає розвивати емпатію, комунікацію та взаємодію з однолітками через асоціації кольорів з почуттями (наприклад, червоний - енергія, синій - спокій).

Кольори відіграють важливу роль у формуванні соціальних навичок та комунікативних здібностей у дітей дошкільного віку. Вплив різних кольорів на розвиток дітей:

- Помаранчевий - це бадьорій і теплий відтінок, пов'язаний з сонячним світлом і щастям, який допомагає сором'язливим малюкам подолати захоплення і розкрити приховані таланти.

- Жовтий – як відтінок сонячного сяйва, дозволяє дітям краще фокусуватися, ясно формувати ідеї, бути оптимальним світогляд і зміцнювати впевненість у собі. Такий колір також підсилює колективне спілкування, знімає нервові виснаження і полегшує соціалізацію завдяки позитивному настрою.

- Зелений - відтінок природи, балансу і злагоди, який розслабляє, дарує відчуття захисту і перспективи. Він сприяє звільненню від негативних переживань, релаксації в колективних обставинах, покращує взаємодію і емоційну пристосованість, полегшуючи соціалізацію за допомогою відчуття свіжості.

- Блакитний - відтінок інтуїції, емоційного зростання і умиротворення, асоційований з небом і водою, що викликає легкість і чистоту. Він заспокоює, знімає емоційний дискомфорт і протистоїть агресії. Синій особливо корисний для малюків з тривогою або страхами, сприяючи спілкуванню через внутрішній світ і групової соціалізації.

- Синій - це відтінок внутрішнього спокою, творчості та відданості, який заохочує саморефлексію. Він зменшує напруження м'язів, знімає біль. Синій підтримує дітей з недовірою або занепокоєнням, полегшуючи соціалізацію за допомогою творчості та вербальної взаємодії.

- Рожевий - м'який і романтичний відтінок доброти і ніжності, що створює атмосферу зручності і тепла. Він розслабляє, сприяє вирішенню суперечок і розвиває інтуїцію. Рожевий підсилює спілкування через примирення і позитивні емоції, допомагаючи малюкам з емоційними проблемами в соціалізації.

- Білий - колір очищення, відкритості та божественності, білий асоціюється з чистотою та життям. Він допомагає звільнитися від стереотипів та підвищує самооцінку [24].

Ці кольори можна використовувати в іграх, розмальовуванні чи оформленні середовища для дошкільнят. Наприклад, помаранчевий та жовтий для активних занять з спілкування, зелений та блакитний - для заспокоєння в групі.

Лялькотерапія

Лялькова терапія - це вид психокорекції, який застосовується для дітей від одного року до старших класів. Цей метод базується на тому, що взаємодія з лялькою полегшує дитині розуміння себе та світу навколо, а також допомагає вербалізувати свої почуття.

Часто дітям важко прямо говорити про свої тривоги, страхи чи образи. Лялькотерапія надає їм можливість перенести ці складні емоції на ляльку, яка стає своєрідним «транслятором» їхніх внутрішніх переживань, подібно до того, як це відбувається під час малювання чи ліплення [22].

Дослідження показують, що застосування арт-терапії в дошкільному віці сприяє цілісному розвитку особистості, зокрема, вдосконалення соціальних компетенцій. Це обумовлено активацією невербальних каналів вираження емоцій і переживань, що особливо актуально для дітей з обмеженими вербальними можливостями [18].

Психологічні механізми впливу арт-терапії включають в себе емоційну регуляцію за допомогою творчої діяльності, що призводить до зниження рівня тривожності і розвитку саморегуляції.

Соціальний розвиток дошкільнят під впливом арт-терапії опосередковується механізмами проєкції та ідентифікації. У процесі спільної творчості діти набувають навичок розуміння і прийняття чужих емоцій, формують емпатію і комунікативні здібності. Колективні творчі заняття стимулюють розвиток співпраці, вміння слухати і підтримувати партнерів, що є критично важливим для соціальної адаптації.

Молодша група (3-4 роки)

У цьому віці малюки тільки починають освоювати спілкування з іншими людьми. Лялькова терапія для маленьких дітей - це такий веселий і ніжний спосіб допомогти малюкам розкритися. Вони грають з ляльками, які стають їх «голосами» та завдяки цьому вчаться спілкуватися як з дорослими, так і з однолітками. Дошкільники можуть висловлювати свої

почуття за допомогою простих дій, таких як малювання пальчиками або ліплення з глини - це допомагає їм справлятися з радістю, смутком або гнівом, не хвилюватися висловити це вголос. Цей процес відбувається в ігровій формі, тому діти навіть не помічають, як розвиваються їхні емоційні навички та вміння ділитися з іншими.

Це сприяє відчувати себе спокійніше, зменшує тривогу та сприяє встановленню перших дружніх зв'язків [18]. Завдяки спільним заняттям, де потрібно ділитися матеріалами та емоціями, у дітей розвивається прихильність до дорослих і зароджується здатність розуміти почуття інших. Арт-терапія створює відчуття безпеки в колективі, допомагаючи дітям перейти від індивідуальних ігор до участі в загальних заняттях.

Середня група (4-5 років)

Діти середньої групи активно розвивають свої соціальні зв'язки, перебуваючи в постійному діалозі з однолітками через ігри та спільні заняття. В даному контексті арт-терапія допомагає дітям краще зрозуміти свої емоції та почуття інших людей через ляльку. Її можна зробити власноруч, програти казку, або створити свою історію, залучивши друзів. Це розвиває здатність співпереживати та ефективніше спілкуватися. Коли діти працюють над спільною роботою, вони вчаться командній роботі і контролю за поведінкою команди. Загалом, це допомагає подолати імпульсивність, зменшити суперечки та підвищити самооцінку, готуючи дітей до більш складних соціальних ситуацій у майбутньому.

Старша група (5-6 / 7 років)

У старшій групі діти активно готуються до майбутнього шкільного життя, розвиваючи більш складні соціальні навички, такі як вміння бути лідером і знаходити спільну мову з іншими. Арт-терапія сприяє їх соціалізації, допомагаючи через творчість справлятися з внутрішніми труднощами. Діти можуть висловлювати свої переживання та конфлікти у художній формі, а потім обговорювати їх з іншими. Це розвиває їх здатність до співпереживання та вчить знаходити рішення проблем [18].

Спільне створення художніх робіт, наприклад, спільних композицій, допомагає дітям відчувати себе частиною команди, формує позитивне ставлення до себе і сприяє адаптації до нових соціальних вимог. Тобто забезпечує їм психологічний комфорт і допомагає успішно влитися в більш широкий соціальний світ [21].

О. Копитін, посилаючись на роботи М. Лібманна, підкреслює, що саме групові форми діяльності є ключовими для розвитку цінних соціальних навичок. Вони забезпечують взаємну підтримку учасників, сприяють колективному розв'язанню проблем, дозволяють бачити вплив своїх дій на інших, зміцнюють самоповагу та формують чітке відчуття власної ідентичності, а також удосконалюють вміння приймати рішення. За результатами цього дослідження, був зроблений висновок, що групова робота арт-терапії, як «демократичний» підхід, спирається на взаємну відповідальність та рівності між усіма учасниками.

Водночас, ефективна участь у груповій арт-терапії може вимагати певних комунікативних здібностей та вміння пристосовуватися до групових правил. Головна відмінність групової форми від індивідуальної полягає в тому, що взаємодія з іншими учасниками, поряд з особистісною роботою, активно впливає на загальний терапевтичний процес. Така взаємодія, що охоплює як вербальне, так і невербальне спілкування, а також процес самозаглиблення, надає цій формі терапії значний потенціал [23].

1.3. Огляд існуючих проектів арт-терапії для дітей дошкільного віку

Арт-терапія як ефективний інструмент для формування соціальних умінь у дітей дошкільного віку має багатий арсенал програм та методик, розроблених як на міжнародному рівні, так і в Україні.

Проект «Реабілітація: Арт-терапія»

Реабілітація: Арт-терапія - арт-терапевтична програма для родин, які постраждали від війни.

Ця нова програма мистецько-психотерапевтичної реабілітації пропонує матерям та дітям, які зазнали впливу російської агресії, можливість отримати психологічну підтримку через творчість. Упродовж чотирьох місяців учасники пережили насичений мистецький досвід, взявши участь у восьми майстер-класах. Вони дослідили різноманітні техніки-від графіки та живопису до кераміки та колажу. Заняття проводяться під керівництвом художників та психологів, які використовують арт-терапію та арт-рефлексію, як засіб психологічній підтримки дітей.

У програмі брали участь як діти, різного віку, так і їхні матері, адже емоційний стан дитини тісно пов'язаний зі станом матері, особливо в умовах стресу та страху. Зустрічі з професійними психологами допомагали учасникам знайти шляхи подолання викликів, пов'язаних з війною.

Ініціаторами та реалізаторами проекту є НАМ України, The Aleksandr Savchuk Foundation та Art Support Fund. Заняття проводяться у приміщеннях НАМ України та ЦСМ М17. Розробку програми здійснила ГО МІТЕЦ.

Проект спрямований на використання арт-терапії та арт-рефлексії як інструментів психологічної допомоги постраждалим під наглядом фахівців. Крім того, він має на меті зібрати цінну інформацію для розробки дієвих систем реабілітації психологічних травм, спричинених війною [25].

Арт-Терапевтичний Проект «Відважні»

Проект «відважні» - це продовження надихаючої міжнародної ініціативи «мрії крізь руїни», покликаної допомогти дітям, чиї життя торкнулася війна в Україні, знайти внутрішню силу і відновити душевну рівновагу. Ініціатором цього важливого проекту стала Ірина Грибан,

амбасадор Global Wellness Day в Україні та велнес-коуч. Три місяці команда досвідчених психологів, під керівництвом, тренера, психолога, Вікторії Назаревич, яка проводила заняття в головній дитячій лікарні країни. Використовуючи чари казкотерапії, силу терапевтичного малювання і створення образів «відважних» і «сильних», діти вчилися знаходити в собі ресурси, справлятися з болем і розкривати свій унікальний потенціал. Проект «Відважні» отримав офіційне визнання на державному рівні і націлений на довгострокову роботу. Важливим досягненням стало отримання грифа Міністерства освіти і науки на програму арт-терапевтичної підтримки дітей з ослабленим здоров'ям, а також схвалення Інститутом модернізації змісту освіти курсу підвищення кваліфікації [3].

«Відважна Малівка»: розвиваємо впевненість і сміливість у маленьких героїв! - один з розділів проекту «Відважні» [9].

«Відважна Малівка» - це не просто гра, а вірний супутник для дітей, що допомагає їм розкрити свою внутрішню силу і набути впевненості в собі в будь-якій ситуації. В середині дітей чекає набір з 10 захоплюючих завдань, розроблених для розвитку сміливості. Успішно впоравшись з усіма, вони отримають доступ в ексклюзивний клуб «відважні».

На основі аналізу діючих програм, таких як «Реабілітація: Арт-терапія» та «Відважні», можна узагальнити, що ці проекти мають велике значення, проте їхня кількість і обсяги не відповідають реальним потребам. Основна увага в діяльності приділяється реабілітації дітей, які постраждали від військового конфлікту, використання не в усіх містах країни. За даними ЮНІСЕФ, 20-30% дітей у зонах конфлікту страждають від психологічних травм, тому вже існуючі програми покривають лише невелику частину потреб, особливо в умовах затяжної війни. Багато дітей, що проживають у сільських чи віддалених територіях, не мають доступу до таких програм. Попри це, ці ініціативи добре доповнюють стандартні

освітні та психологічні курси. Обидва проекти отримали визнання з боку держави.

Таким чином, Україні необхідні нові, доступні та масштабовані програми. Важливо створити національну мережу курсів арт-терапії для дошкільнят, з акцентом на раннє втручання, онлайн-ресурси та інтеграцію в повсякденну діяльність садків. Це дозволить не лише підтримувати стан дітей, але й запобігати травмам, забезпечуючи підтримку всім дітям, незалежно від їх місця проживання.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ВПРОВАДЖЕННЯ АРТТЕРАПІЇ У ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС

2.1. Вивчення стану досліджуваної проблеми у закладах дошкільної освіти

Як зазначалось вище, розвиток соціальних навичок відіграє вирішальну роль у налагодженні зв'язків з людьми, формуванні здатності розуміти власні та чужі емоції.

Для того щоб розвинути соціальні навички у дітей дошкільного віку, була проведена експериментальна робота, на базі Херсонського закладу дошкільної освіти №85 Херсонської міської ради [31].

У проведенні експерименту активно допомагав педагог-психолог. Вихователі групи також надавали організаційну підтримку під час обстеження дітей.

Дослідження було поділено на три етапи: етап 1 (вересень - жовтень 2024 р.) - первинна діагностика соціального розвитку дітей, до занять з арт-терапією; етап 2 (листопад 2024 р. - березень 2025 р.) - розробка та впровадження технік арт-терапії, щоб допомогти дітям розвинути соціальні навички; етап 3 (квітень-травень 2025 р.) - оцінка динаміки соціальних навичок дітей, яка відбудеться після завершення курсу арт-терапії. Результати первинної та повторної діагностики були порівняні, щоб визначити, наскільки ефективними були заняття.

Для проведення дослідження було обрано 12 дітей старшої дошкільної групи, чий середній вік варіювався від 4 до 5 років. Всі учасники були розділені на дві підгрупи: експериментальну, яка включала 6 дітей, і контрольну, яка також складалася з 6 вихованців. Також, за допомогою Googl Form, біло здійснюване опитування батьків про стан соціалізації дітей до заняття арт-терапією та після. Педагоги також прийняли участь в опитування про застосування цій

В рамках дослідження рівня соціалізації у дітей дошкільного віку (4-5 років) були застосовані наступні діагностичні інструменти.

Соціометричне дослідження для дошкільнят «Два будиночки» [29].

Мета: Виявити дітей, які мають труднощі у взаємодії з однолітками.

Матеріали: Аркуш паперу з намальованими двома будиночками. Один будинок яскравий (червоний), інший - менший і темний (чорний). Дитина готується заздалегідь, використовуючи червоний та чорний олівці.

Інструкція:

Діти показують малюнок з двома будиночками.

Педагог каже: «Уяви, що червоний будиночок - це твій дім, де багато іграшок і веселощів. Ти можеш запросити туди будь-кого з дітей з групи. Чорний будиночок - це місце, де немає іграшок. Подумай і скажи, кого з дітей ти запросиш до себе в червоний будинок, а кого - в чорний?»

Педагог записує ім'я дітей, яких дитина обирає для червоного та чорного будинків.

Після завершення, дитину запитують, чи не хоче вона змінити свій вибір.

Аналіз результатів:

Підраховується кількість позитивних (червоний будиночок) та негативних (чорний будиночок) виборів дитини. Різниця між позитивними та негативними виборами показує загальну соціальну позицію дитини.

Інтерпретація результатів:

+ 4 бали і більше: «Соціометричні зірки». Діти популярні, впевнені в собі, лідери в іграх, з ними охоче дружити.

+ 1 до + 3 балів (немає негативних виборів): Діти віддають перевагу колу друзів, рідко конфліктують, можуть бути лідерами в маленьких групах.

Від -2 до +2 балів: Активні діти, які спілкуються з іншими, але можуть конфліктувати. Легко вступають в гру, але також легко зварюватися, швидко забувають образи.

0 балів: Дітей «не помічають». Вони тихі, малоактивні, грають поодиноці, не прагнуть до спілкування. Часто це діти, які часто хворіють або нещодавно прийшли в групу.

-1 бал і менше: Діти, яких ігнорують однолітки. Можуть мати фізичні особливості, бути конфліктними, негативно ставитися до інших. Особливу увагу слід звернути на тих, хто помістив більше дітей в чорний будиночок, або залишився наодинці. Це можуть бути замкнуті діти, які не спілкуються або конфліктують з усіма. У таких дітей висока ймовірність труднощів у спілкуванні.

Психологічний експеримент «Візит до хворого друга»

Мета: Сформувати у дітей позитивні соціальні навички, такі як співчуття, емпатія та турбота про інших.

Хід гри:

Учасники розігрують ситуацію: один з дітей зображує хворого, інші приходять його відвідати. Вони приносять подарунки, піклуються про комфорт «хворого» (накривають ковдрою, пропонують чай), висловлюють співчуття та підтримку [27].

Оцінювання:

Рівень прояву емпатії та доброзичливості оцінюється за п'ятибальною шкалою:

5 балів - активна участь, щире співчуття, турбота, допомога у створенні комфортної атмосфери.

4 бали - участь у грі, прояв співчуття, але з меншою активністю.

3 бали - участь у грі, нейтральне або обережне ставлення, помірне вираження співчуття.

2 бали - мінімальний інтерес, пасивність або байдужість.

1 бал - відсутність участі або негативне ставлення.

Методика «Кактус» (автор М.А. Панфілова) [10]

Мета: виявити емоційний стан дитини, рівень тривожності, агресії та невпевненості.

Матеріали: аркуш паперу формату А4, олівець.

Інструкція:

Дитині пропонується намалювати кактус, таким, яким він його собі уявляє. Не можна ставити додаткові питання або давати пояснення. Дитині надається необмежений час для малювання.

Після завершення малюнка проводиться бесіда з дитиною, що включає наступні питання:

- Кактус домашній чи дикий?
- Його можна помацати?
- Кактусу подобається, коли за ним доглядають?
- Які рослини його сусіди?
- Коли кактус виросте, що в ньому зміниться?

Інтерпретація малюнка:

- Агресія: наявність голок, їх довжина, гострота і частота розташування.
- Імпульсивність: уривчасті лінії, сильний натиск на олівець.
- Егоцентризм: великий малюнок, розташований в центрі листа.
- Залежність / невпевненість: Маленький малюнок, розташований в нижній частині листа.
- Демонстративність / відкритість: наявність відростків, незвичайні форми.
- Скритність / обережність: зигзаги по контуру або всередині кактуса.

- Оптимізм: використання яскравих кольорів.
- Тривога: використання темних кольорів, штрихування всередині малюнка, переривчасті лінії.
- Жіночність: наявність прикрас, квітів, м'яких ліній.
- Екстраверт: зображення декількох кактусів, квітів.
- Інтроверт: зображення лише одного кактуса.
- Прагнення до домашньої захисту: наявність квіткового горщика.

- Прагнення до самотності: зображення дикорослого кактуса.

Додаткові питання (для уточнення інтерпретації):

- Цей кактус домашній Чи дикий?
- Цей кактус сильно колеться? Його можна помацати?
- Кактусу подобатися, коли за ним доглядають, поливають, удобрюють?
- Кактус росте один або з якоюсь рослиною по сусідству? Якщо росте з сусідом, то, яке це рослина?

Статистичний аналіз отриманих результатів дозволяє нам побачити, що низький рівень соціалізації домінує в обох групах (Рис.2.1). Для нього характерна нездатність формувати відносини, позначати свої позиції серед однолітків і недолік оцінки взаємин в контексті спільної діяльності з позицій соціальних норм.

Середній рівень однаковий по 2 дитини з кожної групи. Він характеризується проявами пізнавальної активності дитини в освоєнні соціальних відносин, виборчим підходом до регулювання взаємодій на основі засвоєних норм, здатністю орієнтуватися в різних ситуаціях, встановлювати власні позиції і оцінювати як свої, так і спільні дії.

У контрольній групі 1 дитина має високий рівень. Для цього рівня характерно активне прагнення до розуміння соціальних норм і відносин. Дитина слідує засвоєним нормам спілкування з ровесниками і дорослими, вміє регулювати свою поведінку, впевнено взаємодіяти в середовищі однолітків, застосовувати свої навички в різних комунікативних ситуаціях, оцінювати свої дії і коригувати поведінку.

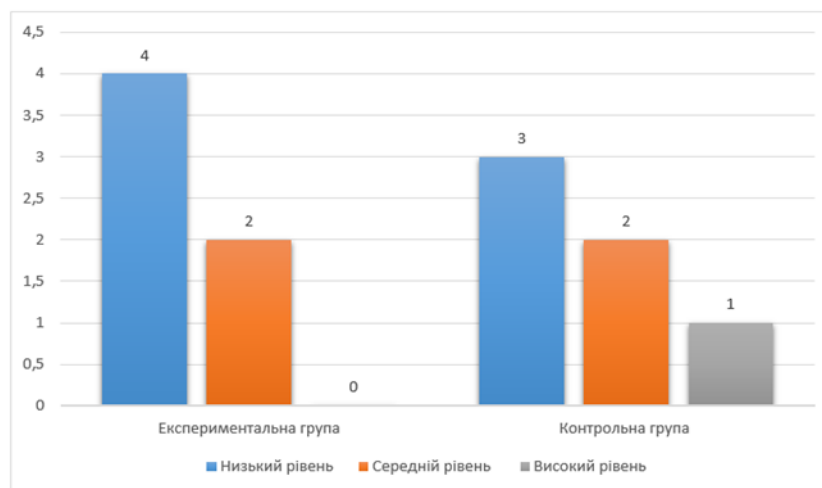

Рисунок 2.1. Результат діагностики дітей до впровадження арт-терапії

Батьки також проходили опитування з приводу розвитку соціальних навичок їх дітей до занять арт-терапією та після, а також про знання цієї технології (Рис. 2.2). У підсумку: 47% батьків чули про цю технологію, іноді, але використовують або займаються з дітьми вдома, або вихователі у дитячому садку; 37% батьків також чули про арт-терапію, але з дітьми не займалися і 16% - взагалі не чули та не застосовували для розвитку дітей.

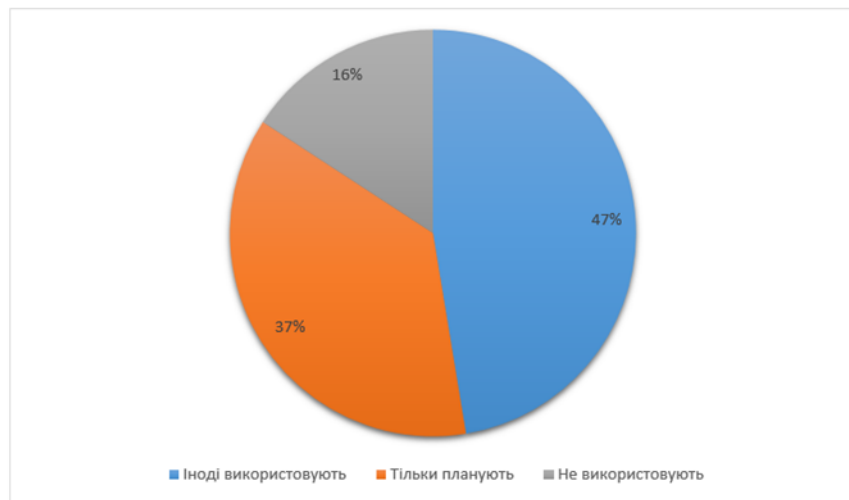

Рисунок 2.2. Використання батьками арт-терапії

З метою збору даних про практику арт-терапії в дошкільних установах було проведено анкетування педагогічних працівників. Біло виявлено, що ніхто з опитуваних не проходив спеціальні курси, але використовують цю технологію постійно, на своїх заняттях. Найбільш поширені методи арт-терапії: казкотерапія, лялькотерапія (рис. 2.3). Також усі педагоги підкреслили, що арт-терапія дуже добре сприяє соціальному розвитку дітей, підвищує творчі навички та цю методику можна використовувати з дітьми, які мають особливі освітні потреби.

Вихователі помічають, що після занять з арт-терапії, у дошкільників зменшується рівень напруги, взаємодія у групі стає кращі.

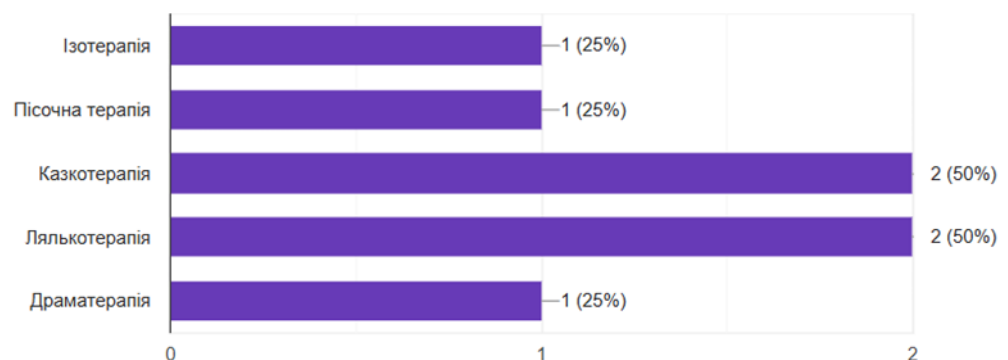

Рисунок 2.3. Рейтинг методів арт-терапії за використанням

Після вивчення стану розвитку дітей дошкільного віку до занять з арт-терапії для покращення соціальних навичок та опитування батьків та дорослих, можна підсумувати, що дослідження соціальних навичок у дітей 4-5 років у дитячому садку №85 Херсона виявило проблеми. Кількість дітей мають низький рівень соціалізації: для них важливо мати стосунки, розуміти своє місце серед інших дітей та дотримуватися соціальних правил.

Результати дослідження показали, у більшості дітей, низький рівень соціальних навичок, лише у деяких – середній рівень. З приводу контрольної групи, тільки одна дитина показала високий рівень соціалізації.

Опитування батьків показало, що в більшості дорослі знають про арт-технологію, але рідко її використовують при занятті з дітьми вдома. Разом цього педагоги активно використовують арт-терапевтичні методи, такі як казкова і лялькова терапія, в своїй роботі, відзначаючи їх ефективність в зниженні стресу і налаштування дитячих відносин.

Таким чином, використання на заняттях технологію арт-терапії – дуже ефективна про розвитку соціалізації дітей дошкільного віку. Про це можна зробити висновок спираючись на результаті дослідження та думками педагогів.

2.2. Реалізація арт-терапії як засобу формування соціальних навичок дошкільників.

В рамках дослідження, проведеного в Херсонському дошкільному закладі № 85, арт-терапія використовувалася як основний метод для розвитку соціальних навичок у 6 дітей у віці 4-5 років з експериментальної групи. Протягом навчального року (листопад 2024 - Березень 2025) діти відвідували заняття двічі на тиждень. Заняття тривали

30-40 хвилин і проходили в спеціально обладнаному творчому куточку, де були всі необхідні матеріали для творчості.

Програма занять була ретельно спланована з урахуванням індивідуальних потреб кожної дитини, що було засновано на попередніх діагностичних даних. Мета – формування ключових соціальних навичок у дошкільників.

На початку роботи, у листопаді, діти демонстрували низькій рівень соціальної адаптації. Спочатку було впровадження індивідуальної форми роботи, з кожною дитиною, потім залучали до групової. Перші заняття були з акцентом на самопізнання дитини, на вираженні власних емоцій, створення сприятливої атмосфери навколо. Як приклад, заняття «мій емоційний сад» дозволило дітям уявити свої почуття через образи дерев з корінням, які символізували їх емоційний стан (Дод. А).

У грудні 2024 року особливу увагу було приділено розвитку навичок спілкування та співпраці, через включення в заняття елементи лялькотерапії. Педагоги відзначили значні позитивні зміни: діти, які раніше уникали взаємодії, почали проявляти ініціативу і пропонувати допомогу одноліткам (Дод. Б).

Січень-лютий 2025 року ознаменувалися переходом до більш складних форм роботи, де арт-техніки поєднувалися з рольовими іграми для розвитку лідерських якостей і зміцнення командного духу. Спостереження підтвердили ефективність такого підходу. Діти, в яких був виявлено низький рівень соціалізації, стали більш активними у прийнятті спільних рішень, а їх впевненість у спілкуванні помітно зросла (Дод. В).

Наприкінці навчального року, у квітні, була проведена повторна діагностика в експериментальній групі. Після занять з елементами арт-терапії, діти показали кращі результати, ніж при першій діагностиці.

З листопада 2024 року по березень 2025 було проведено дослідження, як арт-терапія впливає на соціалізацію дітей дошкільного

віку. Аналіз результатів показав суттєві відмінності між експериментальною групою, що брала участь в арт-терапевтичних заняттях, і контрольною групою.

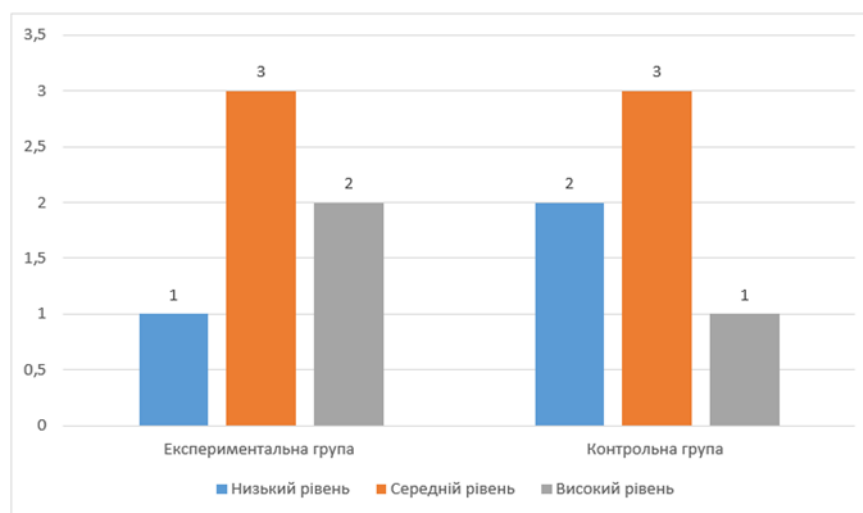

Рисунок 2.4. Результат діагностики дітей після впровадження арт-терапії

В експериментальній групі спостерігалось значне поліпшення соціальних показників. Частка дітей з низьким рівнем соціалізації змінилася до 16,67%, тоді як частка дітей із середнім рівнем зросла до 50%, а з високим - до 33,33%. Контрольна група, яка не отримувала арт-терапевтичного впливу, продемонструвала стабільні результати: 33,33% дітей залишилися на низькому рівні, 50% - на середньому, і лише 16,67% - на високому.

Загальний показник соціальних навичок в експериментальній групі зріс на 65%. Особливо значущими є показники підвищення емпатії (на 70%), комунікативних навичок і командної роботи (на 65%), а також можливості до виявлення конфліктів (на 60%). Діти експериментальної групи проявили вищу самостійність в лідерських проявах і демонстрували активну взаємну підтримку при виконанні спільних завдань.

Результати дослідження підтверджують високу ефективність арт-терапії у формуванні соціальних умінь у дошкільнят, особливо в умовах

дистанційного навчання через Zoom. Важливим стало значне зниження рівня тривоги у дітей у експериментальній групі. Батьки також високо оцінили результати після використання на заняттях елементи арт-терапії. Вони зазначили, що діти більш спокійними, частіше бачать усмішки, висловлювання емоцій та спілкування стало легше. Батьки дали зворотній зв'язок – частіше проводити такі заняття, включення різних подібних методик та залучення дорослих до таких занять, разом з дітьми.

Впровадження арт-технології у групі Херсонського дошкільного закладу №85, продемонструвало високий рівень підвищення соціальних навичок дітей за допомогою даної технології. За даними діагностики, рівень соціалізації покращився на 65%, тривожність дошкільників зменшилась на 55%, емоції у дітей стали більш стійкими. Діти вчилися співпереживати, спілкуватися з іншими, мирно вирішувати сварки і працювати в команді. Домогтися цього вдалося, поступово переходячи від індивідуальних занять до групових форм, які ми проводили онлайн через платформу ZOOM. Батьки у відгуках відзначили, що діти стали впевненіше в розмовах і самі бажають продовжувати такі заняття та приєднатися до них.

2.3. Методичні рекомендації щодо формування соціальних умінь дошкільників засобами арт-терапії

На основі отриманих результатів розроблені методичні рекомендації для педагогів та батьків, які включають практичні поради щодо адаптації арт-технік до індивідуальних потреб дітей, з акцентом на розвиток соціальних умінь дошкільників та онлайн-формат.

Арт-терапія, спрямована на розвиток соціальних навичок у дітей дошкільного віку, повинна бути систематичною частиною освітнього процесу. Дана технологія поєднує і творчість, і взаємодію з оточуючими.

Рекомендації що до проведення таких занять, на тиждень 2-3 рази, тривалість 30 - 45 хвилин, поступове ускладнення від простих завдань, до більш творчих, складник.

Поради для батьків

По перше, виявите рівень соціалізації вашої дитини, це можна зробити через метод спостереження, бесіду, гру. Далі потрібно врахувати вік дошкільника, тому що для молодшої групи, потрібно зосередься на навчанні висловлюванні свої власних емоції, розуміння їх у інших, а для дітей старшої групи, приділити увагу розвитку групової взаємодії.

Дуже важливо сприяти створенню сприятливого середовища, де дитині буде спокійно, де вона буде відчувати підтримку, розуміння та довіру. Використовуйте матеріали, які дитині цікаві, залучайте до гри. Наприклад, можна почати з малюванні своїх емоції (ізотерапія), ігор з ляльками, можна їх зробити самостійно, разом з дитиною, а потім розіграти сценку з використанням цих ляльок та казки (драматерапія).

Поради для вихователів

Важливо мати чіткий план заняття, щоб оптимізувати процес навчання та виховання, враховувати вік та особливості дітей, адаптувати вправи для дошкільників, які мають певні труднощі.

Інтеграція інтерактивних засобів, підвищує залученість дітей до заняття. Для дітей з низьким рівнем соціалізації рекомендується поступовий перехід від індивідуальних вправ до групових, щоб уникнути напруги і сприяти кращої адаптації. Вправи на співпрацю, співпереживання та вирішення конфліктів з акцентом на взаємодопомогу підвищують командну роботу.

Також потрібно стимулювати лідерські якості за допомогою чергування ролей, що буде сприяти розвитку соціальних навичок. Проводити спостереження за динамікою та втручання у конфлікти з

використанням, наприклад, казкотерапії. Необхідно регулярно проводити оцінку прогресу через спостереження, опитування, бесід, дозволяє аналізувати соціальні навички та емоційний стан, сприяючи самооцінці дитини, для розуміння їх власних сильних в слабких сторін. Важливо мати зворотній зв'язок батьків, через надання ними інформації про вплив занять на дітей та сприяти включенню батьків до проведення занять з елементами арт-терапії вдома.

ВИСНОВКИ

В ході дослідження була виявлена актуальність та ефективність використання засобів арт-терапії для розвитку соціальних навичок у дітей дошкільного віку, особливо в контексті сучасних викликів, зв'язаних з війною та внутрішнім переміщенням населенням. Робота була заснована на теоретико - методологічній основі , експериментальній перевірці гіпотези та розробці вправ, та практичних рекомендацій з приводу використання арт-терапії.

У теоретичному розділі розкривається сутність соціальних навичок, що забезпечують ефективну взаємодію з соціумом, вплив на адаптацію у новому середовищі дошкільників.

У роботі представлені огляд на наукові концепції соціалізації, де дослідники представили етапи розвитку дітей, теорія Піаже та організація процесу соціалізації.

Важливим моментом аналізу - арт-терапія, що поєднує психологію та творчість, при розвитку особистості та емоційної стабільності дитини. Дослідження охоплює різні види арт-терапії, механізм впливу на соціальний розвиток та формування здатності керувати емоції, набуття навичок спілкування. Аналіз реабілітаційних програм для дітей, які постраждали через переміщення , підтвердило ефективність використання арт-терапії для відновленні соціального і психічного здоров'я, але виявлено необхідність у поширенні програм.

У експериментальній частині з'ясовано вплив арт-терапії на соціалізацію дошкільників. Первинна діагностика рівня соціалізації, показала проблеми у спілкуванні, взаємодії з іншими, що було підтверджено батьками та вихователями. Повторна діагностика показала значний прогрес у розвитку дошкільників через елементи арт-терапії. Заняття проводилися 2 рази на тиждень, на платформі Zoom, з

поступовим переходом від індивідуальної форми до групової, що дозволило дітям поступово освоювати соціальні ролі.

Для забезпечення системного підходу до арт-терапії були розроблені методичні рекомендації для вихователів та батьків, що включають стратегії адаптації вправ до індивідуальних потреб дітей з урахуванням принципів соціального навчання та емоційного розвитку. Такий комплексний підхід допомагає звести до мінімуму ризики емоційних розладів і забезпечує стійкий розвиток соціальних навичок у дошкільнят, що як раз підтверджується даними емпіричних досліджень.

Під час аналізу даної роботи було встановлено ефективність та важливість включення арт-терапевтичних технік в освітній процес. Ключовими аспектами рекомендацій є гнучкість, доступність матеріалів та моніторинг досяжності, що демонструє, наскільки ефективно арт-терапія може сприяти розвитку соціальних навичок у дошкільнят.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алла Богуш, Людмила Варяниця. Особливості соціалізації дітей дошкільного віку. *Діти і соціум*. Монографія. К. 2006. С. 1-6.
2. Арт терапія розмальовки, малювання для дошкільнят, молодших школярів, підлітків, дорослих, людей похилого віку. URL: <https://www.kozaky.org.ua/art-terapiya-rozmalovki-malyuvannya-izoterapiya-dlya-ditej-izoterapiya-yak-metod-psixologichnoї-korekції-dlya-doshkilnyat-molodshix-shkolyariv-pidlitkiv-doroslix-lyudej-poxilogo-viku-2/> (дата звернення 21.06.2025)
3. Арт-терапевтичний проект «Відважні» - Global Wellness Day Ukraine. URL: <https://globalwellnessday-ukraine.org/%D0%BF%D1%80%D0%BE-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%94%D0%BA%D1%82-%22%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%B2%D0%B0%D0%B6%D0%BD%D1%96%22> (дата звернення: 11.09.2025)
4. Арт-терапія для дітей: лікуємо мистецтвом. URL: <https://www.karapuz.net.ua/1130-art-terapiya-dlya-ditey-metodiki-i-vpravi-dlya-ditey-doshkilnogo-viku-pri-roboti-z-nimi-i-izoterapiya-muzikoterapiya-biblioterapiya-i-fototerapiya.html> (дата звернення 31.04.2025)
5. Арттерапія: 10 сайтів для зняття стресу | Struchaieva Art <https://struchaieva.art/uk/blog/art-terapiya-vidy-metodiki-i-komunizhna?srsId=AfmBOoqaHsYb54hTr3M29DEv7RdIerOPXc7lnBUYQgosXOgxaEWF3QYS>
6. Бондар Л.М. Використання методів арт-терапії в роботі з дітьми дошкільного віку. Педагогічний пошук. 2014. №. 1. С. 54-57.
7. Власюк. М. Арт-терапія: лікування мистецтвом. Відкритий урок: розробки, технології, досвід. 2008. № 7/8. С. 90

8. Вознесенська О.Л. Арт-терапія в Україні: стан та перспективи розвитку. Львівсько-Ряшівські наукові зошити: Культура Мистецтво Освіта Терапія в міждисциплінарній перспективі. Вип. 2. 2014. С. 12
9. Відважна Мальовка - Global Wellness Day Ukraine. URL: <https://globalwellnessday-ukraine.org/%22%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%B2%D0%B0%D0%B6%D0%BD%D0%B0-%D0%BC%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BE%D0%B2%D0%BA%D0%B0%22> (дата звернення: 11.09.2025)
10. Графическая методика: «Кактус» (Автор: М.А. Панфилова). URL: https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&opi=89978449&url=https://innostud.am/application/library/345d2bda.pdf&ved=2ahUKEwijo7by_b-QAxXH2QIHHXfvErcQFnoECCwQAQ&sqi=2&usg=AOvVaw3wlqCilUI5nrnipWfuieEK (дата звернення 04.09.2025)
11. Грицишина Т. І. Соціалізація дітей старшого дошкільного віку як соціально-педагогічна проблема. Освіта та розвиток обдарованої особистості. 2016. 12 (4). С. 12-15.
12. Дитина. Програма виховання і навчання дітей від двох до семи років. К.: Університет, 2010. С. 398
13. Ізотерапія як нестандартна форма роботи з дітьми дошкільного віку. URL: <https://priora.com.ua/izoterapiya-yak-nestandardna-forma-roboti-z-ditmi-doshkilnogo-viku/> (дата звернення 20.06.2025)
14. Казкотерапія для дітей з особливими освітніми потребами. URL: <https://www.ircentr.space/kazkoterapiya-dlya-ditej-z-osoblyvymy-osvitnimy-potrebam/zagalna/> (дата звернення: 25.06.2025)
15. Кононко О. Л. Виховуємо соціально компетентного дошкільника: навч. метод. посібник до Базової програми розв. дитини дошк. віку «Я у Світі». Київ: Світич, 2009. 208 с.

16. Корекційний потенціал казкотерапії в процесі формування зв'язного мовлення дітей із системними порушеннями мовлення. URL: <http://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/15580/Корекційний%20потенціал%20казкотерапії%20в%20процесі%20формування%20зв%27язного%20мовлення%20дітей%20із%20системними%20порушеннями%20мовлення.pdf?sequence=2&isAllowed=y> (дата звернення 25.06.2025)

17. Литвиненко В. А.. Застосування арттерапії в логопедичній роботі з дошкільниками та молодшими школярами: навч. посіб. Суми, 2011. 15 с.

18. Malchiodi, C. A. (2012). Handbook of Art Therapy (2nd ed.). The Guilford Press. URL: <https://smartlib.umri.ac.id/assets/uploads/files/8ea41-art-therapy.pdf> (дата звернення 04.06.2025)

19. Основні етапи соціалізації. URL: https://osvita.ua/vnz/reports/sociology/12652/#google_vignette (дата звернення: 19.03.2025)

20. Переваги арт-терапії. URL: <https://nazarevich-art.com/perevagy-art-terapiyi/> (дата звернення: 27.09.2025)

21. Петрова О.В. Арттерапія як засіб емоційної регуляції у дітей дошкільного віку. Психологічний журнал, 39(2), Львів. 45-53. (2018).

22. Практика казкотерапії та лялькотерапія. URL: http://megalib.com.ua/content/240_25_Lekciya_Praktika_kazkoterapii_ta_lyalkoterapiya.html (дата звернення: 04.06.2025)

23. Простір арт-терапії: творча інтеграція та трансформація в епоху плинного модерну: матеріали XV Міжнародної міждисциплінарної науково-практичної конференції, м. Львів, 16-18 лютого 2018 р. м. Львів, 2018 р. С. 66-70

24. Психологічна характеристика кольору. Стаття. Психологія <https://vseosvita.ua/library/psihologicna-harakteristika-koloru-57176.html>

25. Реабілітація: Арт-терапія. URL: <https://academyart.org.ua/artherapy> (дата звернення 11.08.2025)

26. Скрипник І. Кольоротерапія. Лікування мистецтвом. Рівне. 2014. 45 с.
27. Соціалізація дітей дошкільного віку - Комунальний заклад "Заклад дошкільної освіти (ясла-садок) № 279 Харківської міської ради"http://dnz279.edu.kh.ua/navchaljno-vihovnij_proces/robota_psihologichnoi_sluzhbi/socializaciya_ditej_doshkilnogo_viku/ (дата звернення 13.09.2025)
28. Соціальні навички. Що таке соціальні навички? URL: <https://aytuzon.com.ua/socialni-navichki/> (дата звернення 15.03.2025)
29. Соціометричний тест для дошкільників. URL: <https://www.slideshare.net/slideshow/ss-71135380/71135380> (дата звернення 29.07.2025)
30. Терлецька Л.Г. Психологія здоров'я: арт-терапевтичні технології: навчальний посібник. Київ: Видавничий дім «Слово», 2016. 128 с
31. Херсонський заклад дошкільної освіти № 85 Херсонської міської ради. URL: https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&opi=89978449&url=https://ks.isuo.org/preschools/view/id/46457&ved=2ahUKEwiloZKy2L-QAxV_0wIHHZCtCskQFnoECB4QAQ&usg=AOvVaw0HVGNIffx05jJO_JfmFRX (дата звернення 30.09.2025)
32. Шишова Т. Лікування казкою. Сельська школа. 2004. №2. С. 104-107.
33. Що таке арт-терапія? URL: <https://osoblyvi.com.ua/helpful-info/110-napriam-rozvytok/1603-shcho-take-art-terapiya> (дата звернення 20.04.2025)

ДОДАТОКИ

ДОДАТОК А

Конспект заняття з арт-терапії для дошкільників 4–5 років

Тема: Мій емоційний сад

Мета: допомогти дітям усвідомити свої емоції та навчитися їх виражати в безпечному середовищі, сформувати фундамент для розвитку соціальних навичок

Завдання:

Навчальні: Навчити дітей ідентифікувати базові емоції (радість, смуток, страх, гнів) та виражати їх через візуальні символи (кольори, форми); розвивати навички вербалізації почуттів під час малювання.

Виховні: Виховувати толерантність до власних емоцій, зменшувати страх висловлювання; заохочувати позитивне ставлення до самопізнання як основи для дружніх стосунків.

Освітні: Розвивати емоційний інтелект через арт-методи, сприяючи розумінню, що емоції є частиною життя та можуть бути подолані; готувати до соціальної адаптації в групі.

Формат проведення: Дистанційний (Zoom), індивідуальна робота

Тривалість: 40 хвилин.

Обладнання та матеріали: комп'ютер, білий папір (формат А4), кольорові олівці або фломастери (мінімум 6 кольорів), гуаш або акварель (якщо є вдома), ножиці, клей.

Допоміжні матеріали: підготовлені вихователем листівки з емоційними символами (сонечко для радості, хмаринка для смутку, дощ для сліз, квітка для спокою) – надіслати дітям заздалегідь електронно або

роздрукувати; музичний фон (спокійна мелодія природи) для розслаблення через Zoom.

Хід заняття:

1. Вступна частина (10 хвилин)

Вихователь: Доброго ранку! Я рада тебе бачити. Сьогодні ми створимо свій особистий «емоційний сад», де ти зможеш намалювати дерево своїх почуттів. Проводиться коротка розминка для налаштування на тему: вихователь пропонує уявити себе в улюбленому саду та описати, що там росте (наприклад, "Яке дерево тобі подобається – високе чи маленьке?").

Вихователь: Ми працюємо разом, але ти можеш малювати все, що відчуваєш. Якщо щось важко сказати, можна показати малюнком.

2. Основна частина (20 хвилин)

Завдання: Намалюй своє емоційне дерево.

Коріння – це глибокі почуття всередині тебе (наприклад, страх може бути темним, а радість – яскравим).

Стовбур – твоя сила, гілки – як ти ділитися емоціями з іншими.

Вихователь супроводжує процес крок за кроком: спочатку допомагає намалювати коріння

«Який колір має коріння, коли ти сумний?», потім стовбур та гілки. Якщо дитина використовує матеріали, вона може вирізати форми та додавати їх на малюнок.

Вихователь: Розкажи про своє дерево – яке воно зараз? Чи змінюється, коли ти радієш?

Якщо дитина соромиться, пропонується спочатку вибрати емоції з карток та намалювати їх на гілках.

Вихователь спостерігає за процесом: Молодець, ти добре малюєш! Що відчуваєш зараз?

3. Заключна частина (10 хвилин)

Дитина демонструє свій малюнок на камері, розповідаючи про нього (якщо хоче, без примусу).

Вихователь: «Твоє дерево виглядає чудово! Воно показує, що ти сильний і вмієш справлятися з емоціями».

Проводиться рефлексія: Що тобі сподобалося малювати? Чи відчув ти щось нове? Чи хочеш показати це друзям на наступному занятті?

Вихователь: Сьогодні ти створив свій сад почуттів – він завжди з тобою.

Конспект заняття з арт-терапії для дошкільнят 4-5 років

Тема: Ляльки-друзі в команді

Мета: Посилити емоційну підтримку в групі, готуючи дітей до спільної творчості і вирішення конфліктів.

Завдання:

Навчальні: навчити дітей використовувати ляльки для моделювання соціальних ситуацій ; розвивати вербальні навички під час гри.

Виховні: виховувати толерантність до думки інших, заохочувати взаємопідтримку; формувати почуття команди і дружби через спільні дії.

Освітні: розвивати емоційний інтелект і соціальну адаптацію, показуючи, як ляльки можуть «навчитися» спілкуватися; готувати до реальних взаємодій поза класом.

Вікова група: 4-5 років

Формат проведення: дистанційний (Zoom), групова робота

Тривалість: 40 хвилин.

Обладнання та матеріали: комп'ютер, ляльки або іграшкові персонажі, кольоровий папір, олівці, клей , картки з ролями («друг, який допомагає», «той, хто просить допомоги» – відправити електронно заздалегідь).

Хід заняття:

1. Вступна частина (10 хвилин)

Вихователь: Доброго дня, діти! Сьогодні ми будемо грати з ляльками-друзями і створимо команду, де кожен допомагає один одному.

Проводиться коротка розминка. Діти показують свої ляльки на камері і розповідають, як їх персонаж відчуває себе (наприклад, «моя лялька рада бачити друзів!»).

Вихователь пояснює правила: Ми обмінюємося ідеями, слухаємо один одного і допомагаємо, якщо хтось просить. Ляльки будуть нашими помічниками. Усі можуть брати участь, і це безпечне місце для гри.

Якщо дитина соромиться, вихователь заохочує: «почни з привітання своєї ляльки».

2. Основна частина (20 хвилин)

Завдання: створіть команду з ляльок-друзів, які спільно будують будиночок або організовують свято. Кожен вибирає роль: один допомагає збирати матеріали, інший пропонує ідеї, третій підтримує.

Вихователь супроводжує процес: спочатку діти розподіляють ролі, потім обговорюють план через Zoom (вербально або показуючи на камері).

Вони використовують матеріали для створення сцени: малюють, вирізають і грають з ляльками, моделюючи взаємодію.

Вихователь заохочує спілкування: «Що каже твоя лялька? Хочете поділитися ідеєю з другом?»

Якщо виникають конфлікти, вихователь моделює рішення: «Давайте попросимо ляльок обговорити це.

Вихователь спостерігає за процесом, надаючи підтримку: Молодці, ви прекрасно допомагаєте один одному!

3. Заключна частина (10 хвилин)

Діти демонструють свою команду ляльок на камері, розповідаючи про спільну гру (наприклад, «Ми побудували будиночок разом!»).

Вихователь: Ви були справжньою командою – слухали, допомагали і пропонували ідеї.

Рефлексія. Що тобі сподобалося в грі? Чи відчув ти, як приємно допомагати друзям?

Вихователь: Сьогодні ваші ляльки-друзі показали, як спілкуватися і співпрацювати – це важливо для справжнього життя.

ДОДАТОК В

Конспект заняття з арт-терапії для дошкільників 4–5 років

Тема: Команда супергероїв

Мета: розвиток лідерських якостей і зміцнення командного духу через створення супергероїв з арт-техніками (ізотерапія і лялькотерапія) і рольові ігри, де діти спільно вирішують завдання.

Завдання:

Навчальні: навчити дітей поєднувати арт-техніки (малювання і створення ляльок-супергероїв) з рольовими іграми; розвивати навички лідерства (пропозиція ідей, розподіл ролей) і спілкування в команді.

Виховні: виховувати почуття єдності і взаємопідтримки; формувати толерантність до різних ролей в групі, готуючи до реальних соціальних ситуацій.

Освітні: розвивати емоційний інтелект і соціальну адаптацію, демонструючи, як супергерої долають перешкоди разом; підвищити самооцінку за рахунок успіхів у грі.

Вікова група: 4-5 років

Формат проведення: дистанційний (Zoom), групова робота

Тривалість: 45 хвилин.

Обладнання та матеріали: комп'ютер, папір, олівці, фарби або маркери для малювання супергероїв, елементи для ляльок (тканина, папір, клей з домашніх речей для створення персонажів); картки з ролями

Хід заняття:

1. Вступна частина (10 хвилин)

Вихователь: Привіт, майбутні супергерої! Сьогодні ми створимо команду, де кожен буде лідером у чомусь своєму, і разом подолаємо виклики.

Проводиться розминка: діти малюють швидкий портрет свого супергероя, показуючи на камері і розповідаючи, які суперсили він має

Вихователь: Ми вибираємо лідера для кожного завдання, слухаємо ідеї всіх і підтримуємо один одного.

Навіть якщо ти зараз не лідер, твоя ідея може стати ключовою".

2. Основна частина (25 хвилин)

Завдання: створіть команду супергероїв, які спільно вирішують пригоди.

Спочатку намалюйте свого героя і зробіть ляльку, потім розподіліть ролі і грайте сценку.

Вихователь супроводжує: діти спочатку малюють і створюють персонажів, потім обговорюють ролі (наприклад, «хто буде лідером в пошуку скарбів?»).

Рольові ігри включають сценки: діти грають ляльками, вирішуючи завдання. Наприклад, команда повинна подолати річку-хто запропонує ідею?"). Вихователь моделює лідерство: «Давай, ти лідер-запропонуй план!» і заохочує взаємну підтримку: «чудово, як ти допоміг другові!»

Якщо виникають труднощі, вихователь пропонує: «давайте послухаємо кожного -кожен має шанс!».

3. Заключна частина (10 хвилин)

Діти демонструють свою «Команду супергероїв» на камері, граючи коротку сценку і розповідаючи про успіхи.

Вихователь: Супергерої навчили нас бути лідерами та друзями в команді. Дякую вам, за таку чудову команду!